
אנשים עם מוגבלות בישראל 2021 עובדות ומספרים

כתיבה: ליטל ברלב, יערה פור, יעל בכר

ליווי מקצועי: מיכל שמול
עריכת לשון: רונית כהן בן-נון
עיצוב גרפי: ענת פרקן-טולדנו

הקדמה

ארגון הבריאות העולמי מעריך כי נכון לשנת 2020 **לכ-15% מאוכלוסיית העולם יש מוגבלות** המקשה על התפקוד⁵⁶. ההערכה היא כי מדובר בכ-93 מיליון ילדים וכ-720 מיליון בוגרים. בשני העשורים האחרונים השתנתה התפיסה הרווחת בתחום של אנשים עם מוגבלות, והדבר בא לידי ביטוי בין היתר ברפורמות מבניות וברפורמות במערך השירותים המיועדים לאוכלוסייה זו. אבן דרך חשובה בהקשר זה היא האמנה הבין-לאומית בדבר זכויות אנשים עם מוגבלות שנחתמה בשנת 2006 ואושרה על ידי מדינת ישראל בשנת 2012. האמנה מחייבת להעניק לאדם עם מוגבלות שירות מוכוון אדם השם במרכז את תפקודו, צרכיו ורצונותיו של הפרט ולא את מוגבלותו. האמנה אף מדגישה את החשיבות הטמונה בהכלה של אנשים עם מוגבלות בקהילה ובהגברת עצמאותם. כחלק מעקרונות אלה וברוחם חוקקו במדינת ישראל חוקים ותקנות, בוצעו רפורמות ופותרחו שירותים. לאורך השנים פיתחה ג'וינט "ישראל מעבר למגבלות" מענים במגוון רחב מאוד של תחומי החיים, המבוססים על עקרונות של שירות מוכוון אדם וניתנים בקהילה.

בשנים 2019-2020 נערך בג'וינט "ישראל מעבר למגבלות" תכנון אסטרטגי, ובמסגרתו בוצע תהליך למידה שכלל בחינה מחודשת של מצבם של אנשים עם מוגבלות בישראל ומיכוי הפערים בינם ובין אנשים ללא מוגבלות בהזדמנויות להשתתפות בתחומי חיים שונים. ההשפעה שאליה ג'וינט "ישראל מעבר למגבלות" חותרת היא מקסום חיים עצמאיים לאנשים עם מוגבלות באמצעות הגדלת השוויון בהשתתפותם החברתית והכלכלית. ג'וינט "ישראל מעבר למגבלות" הגדירה ציר השפעה המחייב שינוי מערכתי בשלושה מדדים מרכזיים: חוסן כלכלי, שייכות, עצמאות ואוטונומיה.

בישראל, נכון לשנת 2019, אנשים עם מוגבלות מהווים 17% מן האוכלוסייה, אך הם אינם זוכים לתיעודף ברמה הלאומית. השירותים המיועדים להם מבוזרים בין גורמים רבים ואין גורם אחד המרכז את הנתונים, השירותים והמידע הרלוונטיים

לאוכלוסייה זו. כמו במדינות אחרות בעולם, גם בישראל אין הגדרה מוסכמת של המושג מוגבלות. בעבר היה מקובל להשתמש בהגדרות רפואיות, ועדיין חלק מן המערכות נוהגות להשתמש בהגדרות מסוג זה. למשל, המוסד לביטוח לאומי קובע זכאות לקצבאות נכות ושירותים לאנשים עם מוגבלות על בסיס הגדרות רפואיות. כיום מקובלות יותר הגדרות המבוססות על המודל החברתי ומתמקדות במוגבלות תפקודית הנובעת גם מחסמים חברתיים וסביבתיים ולא רק מן הלקויות הרפואיות. הגדרות כאלה מופיעות בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998 ובאמנה הבין-לאומית בדבר זכויות אנשים עם מוגבלות. פגיעה בתפקוד היום-יומי נמדדת בישראל בעיקר על בסיס דיווח עצמי של האדם. במערכות ממשלתיות שונות, כמו מינהל מוגבלויות במשרד הרווחה והבטחון החברתי והאגף לחינוך מיוחד במשרד החינוך, נעשים ניסיונות למסד מדידה של קשיי תפקוד על ידי אנשי מקצוע, אך עד כה לא נקבעו מדדים מוסכמים. יש אפוא לפעול ליצירת שיתוף פעולה בין כל הגורמים, המערכות וגופי המחקר בתחום המוגבלות כדי שישקדו על בניית שפה משותפת, קביעת יעדים ופיתוח כלי מדידה מעודכנים ואחידים.

היעדר איסוף מרוכז ושיטתי של נתונים עדכניים ואמינים על אנשים עם מוגבלות ומחסור בכלי מדידה ובגופים שמבצעים מדידה שוטפת מקשים על בחינת שינויים ועל זיהוי מגמות. ייתכן שהפעולות הרבות שמבצעים בישראל גופים שונים המכוונות לשפר את איכות החיים של אנשים עם מוגבלות אכן מובילות למגמות שינוי חשובות, אולם כיום אי אפשר למדוד את השפעתן הכוללת.

ג'וינט "ישראל מעבר למוגבלות" החלה בגיבוש מפת מדדים אסטרטגית כדי לבחון כמותית ואיכותנית את היקף ואת עומק השינוי של הפעילויות השונות על רמת העצמאות של אנשים עם מוגבלות ועל צמצום הפערים בהזדמנויות בינם ובין אנשים ללא מוגבלות. נדרשת פעולה משותפת של כל הגופים העוסקים בתחום לשם המשך העמקה והסכמה על מפת מדדים לאומית. מפת מדדים לאומית אחידה עבור הגורמים השונים עשויה לשמש מגדלור ולאפשר לזהות את התחומים שבהם נדרשת התערבות כדי לשפר את רמת

עצמאותם של אנשים עם מוגבלות בישראל. המפה תוכל לסייע להגדיר קווים מנחים לתכנון ולתקצוב של פעולות, התערבויות ומענים מערכתיים להשגת יעדים, להניב שינוי של ממש בחייהם של אנשים עם מוגבלות ובכך לתרום ליצירת חברה מגוונת וטובה יותר.

עלון זה מספק תמונת מצב מקיפה על אנשים עם מוגבלות בישראל. הוא מבוסס על עבודה מעמיקה של איתור מגוון מקורות מידע בארץ ובעולם – מסמכי מדיניות, סקרים וספרות מקצועית, וכן על פנייה יזומה לקבלת מידע מגופים שונים, ובהם משרדי ממשלה. הנתונים בעלון מבוססים על הגדרות שונות למוגבלות ועל הגדרות שונות לרמות תמיכה ושירותים, והם העדכניים ביותר שאיתרנו; חלק מן הנתונים לא עודכנו בשנים האחרונות וחלקם הם הערכות ואומדנים.

אנו מבקשות להודות לכל מי שסייע בהכנת עלון חשוב זה.

אפרת שטרן

מנהלת

ג'וינט "ישראל מעבר למגבלות"

ליטל ברלב

חוקרת מומחית בכירה

וראש צוות מוגבלויות

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

תוכן עניינים

1	מספר האנשים עם מוגבלות בישראל
2	סוגי מוגבלויות
4	צריכת שירותים וקצבאות ממשרדי ממשלה
11	מצב כלכלי ותעסוקה
15	השכלה
16	תחושת שייכות ורווחה נפשית
19	דיוור
24	תחבורה
26	בריאות ואורח חיים
27	אוריינות דיגיטלית
28	כשרות משפטית
30	הזדקנות
31	מקורות

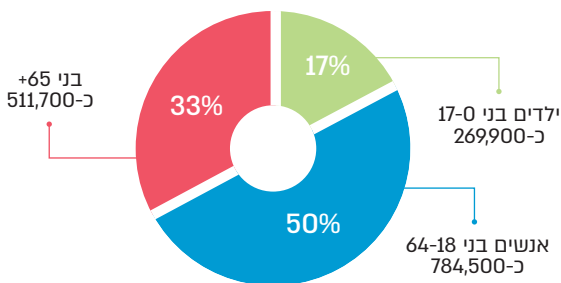
מקרא:

- 👤 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
- ✍️ עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
- 📊 נתונים המבוססים על סקרים
- 📁 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

בישראל חיים למעלה ממיליון וחצי אנשים עם מוגבלות

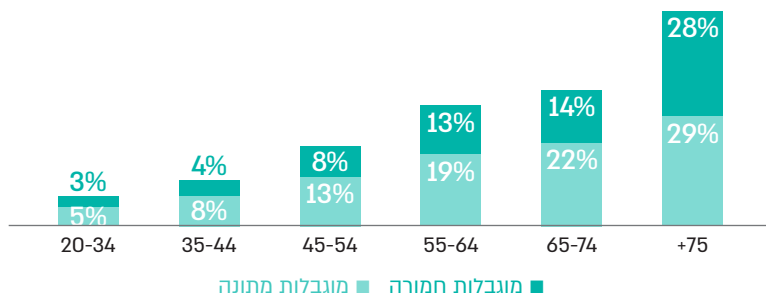
בשנת 2019 הם היוו כ-17% מכלל האוכלוסייה.²

אנשים עם מוגבלות בישראל, לפי קבוצות גיל, 2019 (באחוזים)²

לכ-6% מן האוכלוסייה בגיל העבודה (20-64) (כ-276,000), יש מוגבלות חמורה (מכריעה מאוד בפעולות יום-יומיות), ולכ-10% (כ-451,500) יש מוגבלות מתונה (מכריעה בפעולות יום-יומיות).²

שיעור האנשים עם מוגבלות עולה עם הגיל²

מקרא: מקור הנתונים בעלון

מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

נתונים המבוססים על סקרים

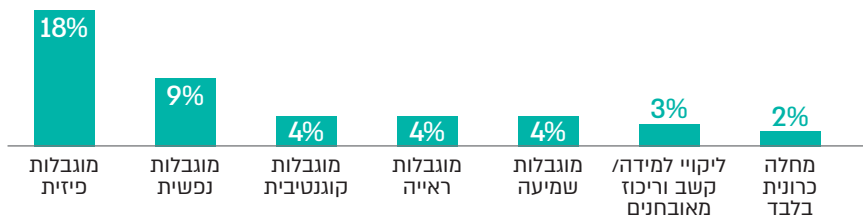
עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה

סוגי מוגבלויות

אין כיום מידע ארצי כולל ומעודכן אשר מאפשר לדעת את מספר האנשים עם כל סוג של מוגבלות. מקורות המידע השונים מספקים נתונים חלקיים או לא עדכניים. למשל, במוסד לביטוח לאומי מצוי מידע רק על אנשים שיש להם אחוזי נכות ומקבלים קצבת נכות כלשהי; במשרד הבריאות מצוי מידע על מתמודדי נפש שצורכים שירותי סל שיקום; במינהל מוגבלויות במשרד הרווחה והבטחון החברתי (להלן: משרד הרווחה) מצוי מידע על אנשים עם מוגבלות הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים, כלומר זכאים לשירותים של משרד הרווחה על רקע המוגבלות שלהם; ובסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נאספים נתונים רק על כמה מסוגי המוגבלויות. בשנת 2012 בוצע במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל מחקר המבוסס על מדגם ארצי מייצג שאפשר לחשב אומדנים לסוגים השונים של המוגבלויות בקרב אנשים בגיל העבודה. אולם מאז חלו שינויים (למשל, חלה עלייה ניכרת במספר האנשים עם אוטיזם, סוג מוגבלות שכלל לא נבחן במחקר) ולא נאספו נתונים עדכניים.

המוגבלויות השכיחות ביותר הן פיזית ונפשית⁴⁵

אדם שיש לו יותר מסוג מוגבלות אחד נספר בכל אחד מסוגי המוגבלות הרלוונטיים לפי דיווחי המשיבים, 2012

מקרא: מקור הנתונים בעלון

👤 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
📝 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
📊 נתונים המבוססים על סקרים
📄 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

 ל-47% מן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה יש יותר מסוג אחד של מוגבלות.⁴⁵

 שיעור הערבים עם מוגבלות שכלית התפתחותית גבוה בערך פי שניים

משיעור היהודים עם מוגבלות כזו (5.5 ל-1,000 נפש לעומת 2.8 ל-1,000 נפש, בהתאמה)¹³.

 שיעור האנשים עם אוטיזם בקרב היהודים גבוה כמעט פי ארבעה משיעורם

בקרב ערבים (2.3 ל-1,000 איש לעומת 0.6 ל-1,000 איש, בהתאמה)¹³.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

צריכת שירותים וקצבאות משרדי ממשלה

אנשים עם מוגבלות מקבלים שירותים מכמה משרדי ממשלה. הגורמים המספקים שירותים למספר הגדול ביותר של אנשים עם מוגבלות הם מינהל מוגבלויות במשרד הרווחה, אגף בריאות הנפש במשרד הבריאות, האגף לחינוך מיוחד במשרד החינוך והמוסד לביטוח לאומי.

מינהל מוגבלויות במשרד הרווחה

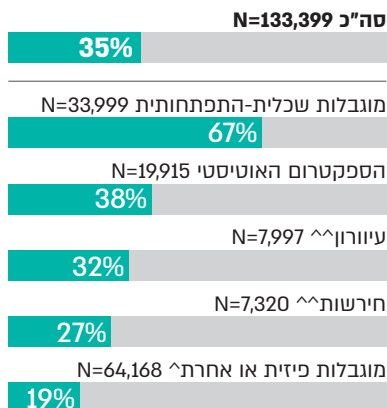
בתחילת שנת 2017 הוקם במשרד הרווחה מינהל מוגבלויות במטרה לאגד את כל הגופים במשרד המטפלים באנשים עם כל סוגי המוגבלויות במערך אחד. הקמת המינהל לוותה בשינוי תפיסה כלפי אופן מתן השירותים לאנשים עם מוגבלות: מעבר הדרגתי משירותים המוגדרים והניתנים, קודם כל, על פי האבחנה של האדם, לשירותים המכוונים לצורכי האדם, לרצונותיו ולרמת תפקודו בתחומי החיים השונים⁴⁸.

נכון לחודש יולי 2020, היו רשומים במינהל מוגבלויות 133,399 אנשים עם מוגבלות, מהם כ-88,400 בוגרים בני 22 ויותר וכ-45,000 ילדים ונוער עד גיל 21⁴³.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

35% מן הרשומים במינהל המוגבלויות צרכו שירותים מן המינהל בשנת 2020

אחוז מקבלי שירותים מקרב הרשומים במינהל מוגבלויות לפי סוג מוגבלות

מדובר באנשים שהיו מוכרים באגף השיקום לפני הקמת מינהל מוגבלויות, לא כולל מוגבלויות חושיות. נתונים מבוססים על מערכת המס"ר (מערכת מסגרות רווחה) של משרד הרווחה. אוכלוסיות אלו צורכות שירותים נוספים שאינם מופיעים במערכת זו. נתונים אלה דומים לנתוני שנת 2017.⁴³

עיקר השירותים שאנשים עם מוגבלות צורכים ממינהל מוגבלויות הם שירותים בקהילה.

בשנת 2017 מקרב מי שצרכו שירותים ממינהל מוגבלויות 88% צרכו שירותים בקהילה (שירותי פנאי, תעסוקה, בריאות וטיפול), ואילו אחוז צרכני שירותי הדיור עמד על 35%. בשנת 2020, 78% צרכו שירותים בקהילה ואחוז צרכני שירותי הדיור נותר כשהיה. והיו גם מי שצרכו הן שירותי דיור הן שירותים בקהילה.⁴³

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

אגף בריאות הנפש במשרד הבריאות: סל שיקום ושירותי בריאות הנפש

אנשים עם 40% לפחות נכות נפשית זכאים לקבל שירותי שיקום בקהילה, כדי לסייע בשיפור מצבם ושילובם המרבי בקהילה. זכות זו מעוגנת ב**חוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס-2000**. מערך שירותי השיקום בקהילה כולל שירותי מגורים, תעסוקה, פנאי וחברה, השכלה, שירותי סמך, חונכות, תיאום טיפול ומידע על כלל המערכת.³⁹

27,494 אנשים קיבלו שירותי סל שיקום בקהילה ממשרד הבריאות במהלך שנת 2018, עלייה של 25% מ-21,917 מקבלי שירותי סל שיקום במהלך שנת 2014.³⁹

במהלך שנת 2018 **יותר ממחצית מצרכני שירותי סל שיקום צרכו יותר משירות אחד**. 66% (18,037) מכלל מקבלי שירותי סל שיקום בקהילה צרכו שירותי תעסוקה, 62% (16,998) צרכו שירותי דיור, 38% (10,463) צרכו שירותי פנאי וחברה, 16% (4,509) צרכו שירותי סמך וחונכות, 7% (2,011) צרכו שירותי תיאום טיפול ו-7% (1,808) צרכו שירותי השכלה.³⁹

בשנת 2018 נרשמו **כ-54 אלף ביקורים במחלקות הפסיכיאטריות לרפואה דחופה** בבתי החולים הכלליים והפסיכיאטריים, עלייה מ-49 אלף בשנת 2014 ו-43 אלף בשנת 2009.³⁹

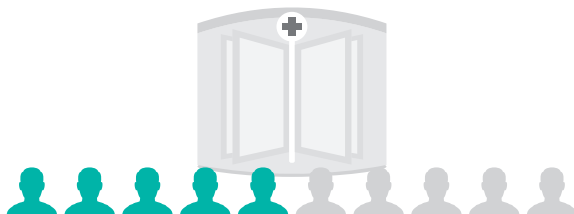
בשנת 2018 שהו **כ-18 אלף אנשים באשפוז פסיכיאטרי**, 2.03 ל-1,000 נפש, ירידה של 3% משנת 2014.³⁹

33% מן הקבלות לאשפוז פסיכיאטרי בשנת 2018 היו בהוראת פסיכיאטר או לפי צווי בית משפט (אשפוז כפוי).³⁹

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

כמחצית מן המאושפזים חוזרים לאשפוז פסיכיאטרי בתוך שנה. שיעור זה יציב לאורך העשור האחרון³⁹

האגף לחינוך מיוחד במשרד החינוך

תיקון מספר 11 [לחוק חינוך מיוחד, התשמ"ח-1988](#), אושר על ידי הכנסת ביולי 2018, והוא מיושם בהדרגה החל משנת הלימודים תש"ף (2019-2020). יישום החוק מתקיים כחלק ממהלך מערכתי המקדם הכלה והשתלבות של תלמידים עם מגוון צרכים במוסדות החינוך. המהלך מכוון למתן מענה מותאם לכל תלמיד על פי מאפייני התפקוד שלו, צרכיו הייחודיים והתמיכה הנדרשת לו, כדי לאפשר לו השתתפות בתהליך הלמידה, מיצוי יכולות וקידום בתחום הלימודי, החברתי והרגשי²⁶.

תיקון זה הוא רכיב מרכזי ברפורמה של החינוך המיוחד. במרכז התיקון עומדים שלושה שינויים: (1) שינוי הליך קביעת הזכאות וההשמה בחינוך המיוחד באמצעות הקמת שתי ועדות המחליפות את ועדת ההשמה וועדת השילוב; ועדת זכאות ואפיון וצוות רב-מקצועי מטעם בית הספר; (2) מתן אפשרות להורים לקבוע את המסגרת החינוכית שבה ילמד ילדם; (3) הגדרה ופירוט של היקף השירותים שתלמידי חינוך מיוחד זכאים להם על פי סוג המוגבלות ורמת התפקוד שלהם²⁶.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
עובדים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
נתונים המבוססים על סקרים
מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

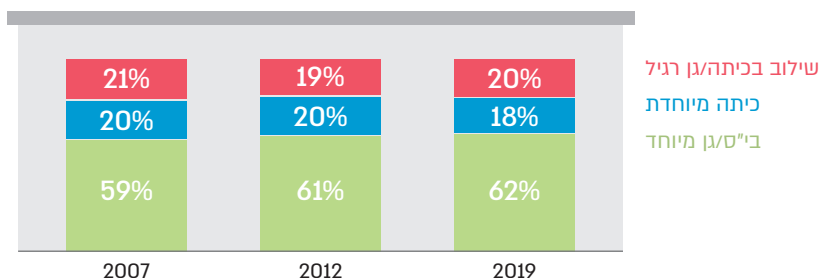
כ-258,000 ילדים למדו במערכת החינוך המיוחד בשנת הלימודים תשע"ט

(2018-2019), והם היוו 10% מכלל התלמידים במערכת החינוך בשנה זו. כ-52,000 מהם למדו בבתי ספר או בגנים של החינוך המיוחד (20%), כ-46,000 למדו בכיתות מיוחדות (18%) וכ-160,000 שולבו בכיתות רגילות (62%).²

בשנת הלימודים תשע"ט (2018-2019), המוגבלות השכיחה ביותר בקרב

תלמידי החינוך המיוחד הייתה לקות למידה (49% מתלמידי החינוך המיוחד), והם היוו 5% מכלל התלמידים במערכת החינוך.¹⁶

לא חל שינוי של ממש בשיעור התלמידים המשולבים לאורך השנים^{16, 17, 18}

אחוז התלמידים עם אוטיזם נמצא במגמת עלייה. בשנת הלימודים תשס"ז

(2006-2007) היוו תלמידים אלה 3% מתלמידי החינוך המיוחד, שיעורם עלה ל-5% בשנת הלימודים תשע"ג (2012-2013) והגיע ל-7% בשנת הלימודים תשע"ט (2018-2019).¹⁶

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

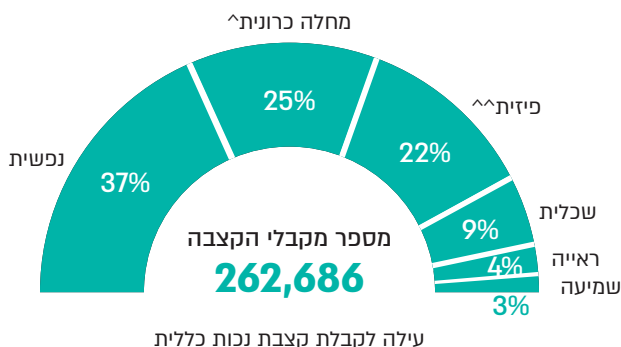
המוסד לביטוח לאומי

את קצבת הנכות הכללית מעניק המוסד לביטוח לאומי למי שלא יכול לעבוד או שיכולתו לעבוד פחתה עקב מצב בריאותו. **262,686 אנשים מגיל 18 ועד גיל הפרישה לגמלאות קיבלו קצבת נכות כללית בשנת 2019**, והם היוו כ-6% מן האוכלוסייה בגיל העבודה¹⁹.

אחוז מקבלי קצבת נכות כללית עלה במהלך השנים. למשל, בשנת 2012 קיבלו קצבה זו כ-220,000 איש (5% מכלל האוכלוסייה בגיל העבודה), בשנת 2016 עלה מספרם לכ-231,000 (5% מכלל האוכלוסייה בגיל העבודה), ואילו בשנת 2019 הגיע מספרם לכ-262,700 איש (6% מכלל האוכלוסייה בגיל העבודה)^{19, 20, 21}.

המוגבלות השכיחה ביותר בקרב מקבלי קצבת נכות כללית הייתה נפשית (96,406 איש, שהם 36.7% ממקבלי קצבת נכות כללית). יש לציין כי המוסד לביטוח לאומי כולל בסעיף הנפשי גם אנשים עם אוטיזם¹⁹.

מוגבלות נפשית היא השכיחה ביותר בקרב מקבלי קצבת נכות כללית, 2019¹⁹

[^] סעיף פנימי ואורו-גניטלי

^{^^} סעיף נירולוגי ולוקו-מוטורי

נתונים אלה מתייחסים רק למקבלי קצבת נכות כללית בגיל העבודה ולא לכלל האנשים עם מוגבלות בישראל

מקרא: מקור הנתונים בעלון

מסמכי מדיניות
וספרות מקצועית

נתונים המבוססים
על סקרים

עובדים של הנתונים המנהליים
של משרדי הממשלה

נתונים מנהליים
של משרדי ממשלה

בשנת 2019, כחצי מיליון אנשים קיבלו מן המדינה קצבה כלשהי על רקע נכות^{19, 36}

סוג הקצבה	מקבלי הקצבה
קצבת נכי צה"ל [^]	50,243
קצבת נכות כללית ^{^^}	262,686
קצבאות נכות מן המוסד לביטוח לאומי למי שאינם מקבלים קצבת נכות כללית ^{^^^}	41,326
קצבת נכות צמיתה לנפגעי עבודה ^{^^^^}	22,396
קצבה לנפגעי פעולות איבה ^{^^^^}	2,264
קצבת ילד נכה	67,320
סה"כ	446,235

[^] נתונים לשנת 2020 על אנשים בגיל 20-69. 10% נכות ויותר

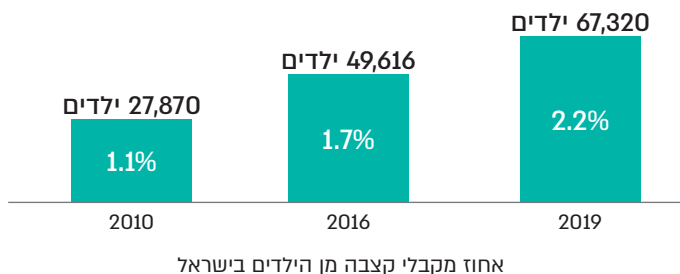
^{^^} 40% ויותר של אובדן כושר עבודה

^{^^^} אינם מקבלים קצבת נכות כללית אך מקבלים לפחות אחת מן הקצבאות האלה: נידות, שירותים מיוחדים, כולו וגזת

^{^^^^} 20% נכות ויותר

👤 כ-20% ממקבלי קצבת נכות מן המוסד לביטוח לאומי מקבלים בכל חודש יותר מקצבה אחת מבין הקצבאות האלה: נכות כללית, נידות, שירותים מיוחדים, גזת, כולו¹⁹.

אחוז מקבלי גמלת ילד נכה עולה בהתמדה^{19, 20, 22}

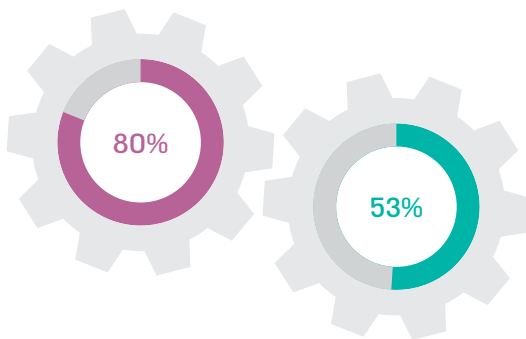
מקרא: מקור הנתונים בעלון

👤 נתונים מנהליים של משרד ממשלה | 📄 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרד הממשלה על סקרים | 📄 נתונים המבוססים על סמכי מדיניות וסקרים מקצועית

מצב כלכלי ותעסוקה

11 חרף המאמצים של גופים שונים בישראל לקדם תעסוקה של אנשים עם מוגבלות באמצעות חקיקה, שינוי מדיניות והפעלת תוכניות ייעודיות, שיעור השתתפותם של אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה נמוך משיעורם של אנשים ללא מוגבלות. אנשים עם מוגבלות נתקלים בחסמים שונים כאשר הם רוצים להשתלב בשוק העבודה. חלק מן החסמים נובעים מן המאפיינים של אנשים עם מוגבלות, כגון הלכות עצמה, רמת השכלה נמוכה, מיומנויות מחשב נמוכות, העדר הכשרה מתאימה וביטחון עצמי נמוך. חסמים אחרים קשורים למאפיינים של מקום העבודה, ובהם העדר נגישות, אי-יישום של התאמות במקום העבודה, הסללה למסגרות מגבילות, עמדות שליליות וסטיגמות וחששות של המעסיקים (מפגיעה כלכלית בעסק עקב אי-יעילות, מעומס משימות שאנשים עם מוגבלות לא יוכלו לעמוד בו, מתביעות או מקושי לפטר עובדים עם מוגבלות)^{28,1}.

שיעור התעסוקה של אנשים עם מוגבלות נמוך יותר²

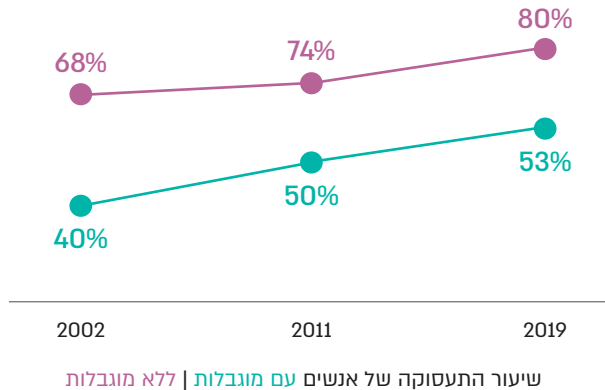
אחוז המועסקים בגיל העבודה בשנת 2019 עם מוגבלות | ללא מוגבלות

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
עובדים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
נתונים המבוססים על סקרים
מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

[לפי](#) בשנת 2020, 44% מן האנשים עם מוגבלות במדינות ה-OECD היו מועסקים לעומת 75% מן האנשים ללא מוגבלות⁵⁶. נתוני התעסוקה בישראל גבוהים יותר מן הממוצע במדינות ה-OECD.

הפער בשיעור התעסוקה של אנשים עם מוגבלות נשמר לאורך השנים²

[לפי](#) בשנת 2019, 23% מן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה היו מועסקים במשרה חלקית לעומת 18% מן האנשים ללא מוגבלות².

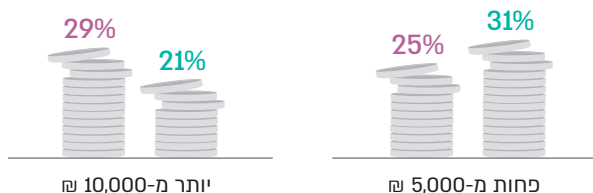
[לפי](#) בשנת 2019, 29% מן הערבים עם מוגבלות בגיל העבודה היו מועסקים לעומת 61% מן היהודים עם מוגבלות בגיל העבודה¹⁴.

[לפי](#) בשנת 2014 נמצא כי המשק הישראלי מאבד בכל שנה כחמישה מיליארד ₪ עקב מצב התעסוקה של אנשים עם מוגבלות ועקב תלותם הגוברת בקצבאות המדינה¹¹.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

השכר של אנשים עם מוגבלות נמוך יותר²

שכרם של אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה בשנת 2019 עם מוגבלות | ללא מוגבלות

אחוז המועסקים בקרב מקבלי קצבת נכות כללית נמוך אף מאחוז המועסקים בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה:

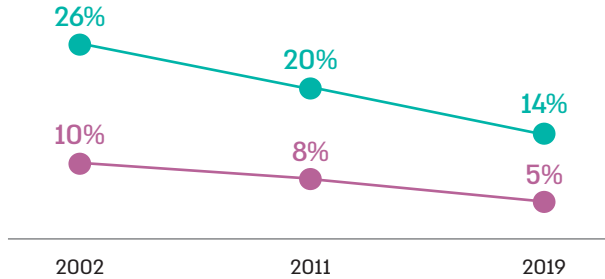
- בשנת 2014, 21% מקרב מקבלי קצבת נכות כללית היו מועסקים לעומת 42% בקרב האנשים עם מוגבלות חמורה^{7,2}.
- בשנת 2014, השכר הממוצע של מקבלי קצבת נכות כללית היה 2,990 ₪, 33% מן השכר הממוצע במשק באותה שנה (8,955 ₪)⁷.
- בשנת 2019 עלה שיעור המועסקים מקרב מקבלי קצבת נכות כללית ל-27% לעומת 35% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה, והשכר הממוצע שלהם עלה ל-4,158 ₪, 41% מן השכר הממוצע במשק באותה שנה (10,139 ₪)^{23,7,2}.

90% מקרב כלל האוכלוסייה מוכנים להיות קולגות (עמית לעבודה) של אנשים עם מוגבלות¹².

מקרא: מקור הנתונים בעלון

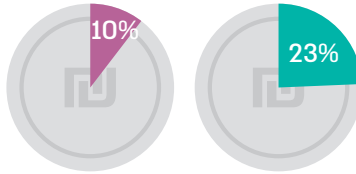
נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
נתונים המבוססים על סקרים
מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

אנשים עם מוגבלות מתקשים לכסות את ההוצאות החודשיות שלהם, אף על פי שחל שיפור בכך לאורך השנים²

אנשים עם מוגבלות | ללא מוגבלות המתקשים לכסות הוצאות חודשיות הוצאות חודשיות כוללות מזון, חשמל, טלפון והוצאות אחרות

אנשים עם מוגבלות מרגישים עניים יותר¹⁴

אנשים בני 20 ויותר המרגישים עניים עם מוגבלות | ללא מוגבלות

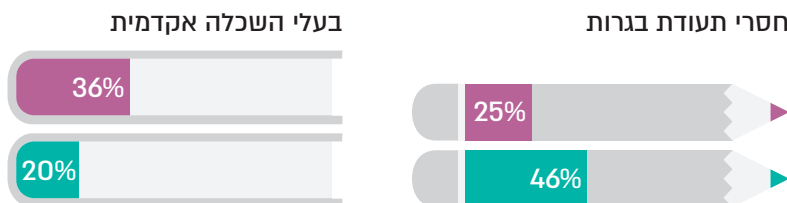
יותר אנשים עם מוגבלות מוותרים על טיפול רפואי עקב קשיים כלכליים

מאנשים ללא מוגבלות (18% לעומת 5%, בהתאמה), ויותר אנשים עם מוגבלות מוותרים על תרופות עקב קשיים כלכליים מאנשים ללא מוגבלות (16% לעומת 3%, בהתאמה)¹⁴.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

השכלה

רמת ההשכלה של אנשים עם מוגבלות נמוכה יותר

אנשים בגיל העבודה עם מוגבלות | ללא מוגבלות

ככלל, רמת ההשכלה בקרב האוכלוסייה הערבית נמוכה מזו של האוכלוסייה היהודית אך הפער בולט עוד יותר כאשר מדובר באנשים עם מוגבלות.

למשל, ל-72% מן הערבים עם מוגבלות השכלה תיכונית ומטה (ללא תעודת בגרות) לעומת 37% מן היהודים עם מוגבלות, ול-8% מן הערבים עם מוגבלות יש השכלה אקדמית לעומת 22% מן היהודים עם מוגבלות¹⁴.

42% מקרב הסטודנטים עם מוגבלות במוסדות להשכלה גבוהה דיווחו כי הם אינם מקבלים את כל ההתאמות הלימודיות שלהן הם זקוקים, ו-33% ציינו ששקלו לעזוב את הלימודים בשל העדר נגישות או בשל אי-קבלת התאמות לימודיות שלהן הם זקוקים⁴⁹.

שיעור האנשים עם מוגבלות שאינם יודעים קרוא וכתוב גבוה במידה ניכרת משיעורם בקרב אנשים ללא מוגבלות; 17% מן היהודים עם מוגבלות אינם יודעים לקרוא בעברית או שיכולתם לקרוא חלשה לעומת 4% מן היהודים ללא מוגבלות. באשר לכתיבה בעברית, האחוזים עומדים על 19% לעומת 6%, בהתאמה².

מקרא: מקור הנתונים בעלון

תחושת שייכות ורווחה נפשית

כ-80% מן האנשים עם מוגבלות בגילי 20 ויותר העידו כי יש להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון **לעומת כ-93% מן האנשים ללא מוגבלות.**²

יותר אנשים עם מוגבלות חשים בידות לעיתים קרובות²

אנשים בגיל העבודה החשים בידות **עם מוגבלות | ללא מוגבלות**

13% מן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה מדווחים כי אין להם אדם **שהם יכולים לסמוך עליו בעת מצוקה או משבר לעומת 5% מן האנשים ללא מוגבלות.**¹⁴

ילדים עם מוגבלות נמצאים בסיכון גבוה להתעללות והזנחה – בערך פי **שלושה מן הסיכון של ילדים ללא מוגבלות.**⁴

במסגרת 360⁰ – התוכנית הלאומית לילדים ולנוער בסיכון, אותרו כ-93,000 **ילדים עם מוגבלות בסיכון.**²⁵

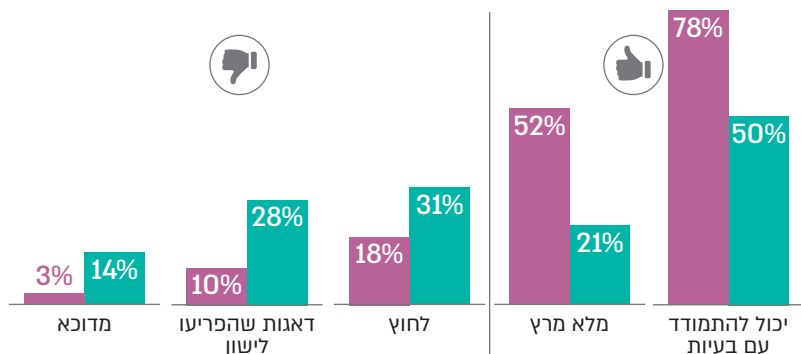
נכון לשנת 2020, כ-22,300 ילדים עם מוגבלות קיבלו שירותים מן התוכנית.²⁵

אין בישראל נתונים או אומדנים על היקף התופעה של התעללות והזנחה **של בוגרים עם מוגבלות.**

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית נתונים המבוססים על סקרים עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה נתונים מנהליים של משרדי ממשלה

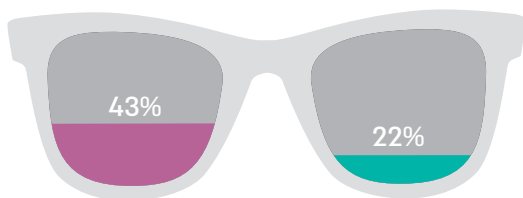
אנשים עם מוגבלות מדווחים כחות על רגשות חיוביים ויותר על רגשות שליליים

אנשים בגיל העבודה עם מוגבלות | ללא מוגבלות
 חשו כך "תמיד" או "לעיתים קרובות" בשנה החולפת | בני 20 ויותר

אנשים עם מוגבלות מדווחים על איכות שינה ירודה יותר לעומת אנשים ללא מוגבלות. 36% מן האנשים עם מוגבלות מדווחים על קושי להירדם או לישון בחודש האחרון, בכל לילה או כמעט בכל לילה, לעומת 9% מן האנשים ללא מוגבלות. מבין האנשים שענו כי חוו קשיי שינה, בקרב אנשים עם מוגבלות יותר אנשים מעידים כי העייפות פוגעת בתפקודם במידה רבה לעומת אנשים ללא מוגבלות (23% לעומת 4%, בהתאמה).¹⁵

אנשים עם מוגבלות מרוצים כחות מחייהם¹⁴

אנשים בגיל העבודה המרוצים מאוד מחייהם עם מוגבלות | ללא מוגבלות

מקרא: מקור הנתונים בעלון

מסמכי מדיניות וספרות מקצועית
נתונים המבוססים על סקרים
עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
נתונים מנהליים של משרדי ממשלה

בקרר האוכלוסייה היהודית בגיל העבודה, 49% מן האנשים עם מוגבלות שירתו בצבא לעומת 64% מן האנשים ללא מוגבלות¹⁴.

4% מן האנשים עם מוגבלות שירתו בשירות לאומי לעומת 17% מן האנשים ללא מוגבלות¹⁴.

יש לציין כי במקרים רבים המוגבלות מתחילה בגיל מבוגר ('מוגבלות נרכשת') וייתכן שהשירות הצבאי או הלאומי התרחשו לפני כן, הנתונים לא מאפשרים לבצע הבחנה.

בשנים האחרונות חלה עלייה במספר הצעירים עם מוגבלות המתנדבים לשירות צבאי. בשנת 2019 אושרו 823 בקשות של צעירים עם מוגבלות להתנדב לגיוס³³ לעומת 476 בשנת 2015³⁴.

בשנים האחרונות עלה גם מספר הצעירים עם מוגבלות המתנדבים לשירות הלאומי. בינואר 2018 שירתו בשירות לאומי 1,105 צעירים עם מוגבלות לעומת 458 בינואר 2014²⁴.

בשנת 2019, 10% מן האנשים עם מוגבלות דיווחו כי היו מעורבים בחיים הציבוריים או הפוליטיים, ברמה המקומית או הארצית, לעומת 15% בקרב אנשים ללא מוגבלות¹⁴.

16% מן האנשים עם מוגבלות בני 20 ויותר עסקו בפעילות התנדבותית בשנת 2019 לעומת 25% מן האנשים ללא מוגבלות².

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

דיוור

כ-90% מן האנשים עם מוגבלות מתגוררים במשקי בית בקהילה ^{46, 44, 40, 5}

אין בישראל נתונים בנוגע לאנשים אלה (למשל, כמה מהם מתגוררים עצמאית או עם בני משפחה, לכמה מהם יש דירה בבעלותם או כמה מהם הקימו משפחה).

בעשורים האחרונים גוברת המגמה במדינות מערביות רבות של סגירת מוסדות ומעבר האנשים המתגוררים בהם למגורים בקהילה (אל-מיסוד) ^{53, 45}.

סעיף 19 באמנה הבין-לאומית בדבר זכויות אנשים עם מוגבלות מגדיר את זכותם לחיים עצמאיים בקהילה. משמעות סעיף זה היא שהמדינות החתומות על האמנה מחויבות לסגור את כל המוסדות הקיימים בהן ולהמירם במסגרות דיוור בקהילה.⁵

בעשור האחרון התבססה בישראל מדיניות של העדפת דיוור בקהילה על פני דיוור במוסד. למשל, בשנת 2000 נוסף תיקון [לחוק הסעד \(טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית\), תשכ"ט-1969](#), ולפיו בקביעת סוג הסידור החוץ-ביתי, תיתן ועדת האבחון של משרד הרווחה עדיפות לדיוורו של האדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית בקהילה. בשנת 2011 כונסה בישראל ועדת מומחים בין-לאומית, והיא המליצה על הרחבת תשתית השירותים בקהילה ועל צמצום ניכר של מספר המוסדות.⁵³

מדינת ישראל נמצאת בראשיתו של תהליך אל-מיסוד, המכוון להעביר את אוכלוסיית הדיירים ממעונות הפנימייה (מוסדות) לדיוור בקהילה. למשל, מינהל מוגבלות סיים בשנת 2019 פרויקט של העברת 900 דיירים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ממעונות פנימייה לדיוור בדירות בקהילה.⁵

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה נתונים המבוססים על סקרים מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

כ-36,000 אנשים עם מוגבלות קיבלו בשנת 2018 שירותי דיור מטעם

המדינה (מסגרות דיור, דיור נתמך או משפחת אומנה). מהם, כ-22,800 אנשים עם מוגבלות גרו במסגרות דיור (מוסדות, הוסטלים ודיור מוגן), כ-12,300 גרו בדיור נתמך, וכ-800 התגוררו במשפחות אומנה^{39, 48, 51}.

מבין המתגוררים במסגרות דיור כ-10,500 התגוררו בדיור מוסדי (מעונות

פנימייה או אשפוז של יותר משנה בבי"ח פסיכיאטרי) וכ-12,300 התגוררו במסגרות דיור בקהילה (הוסטלים ודיור מוגן). הנתונים שמפרסם משרד הרווחה לא מאפשרים לבצע הבחנה בין דיור בהוסטלים ובין דיור בדירות מוגנות ובשלוחות^{3, 39, 48, 51}.

כ-22,800 אנשים עם מוגבלות גרו בשנת 2018 במסגרות דיור^{39, 48, 51}

סוג מוגבלות	משרד הרווחה, מינהל מוגבלויות		משרד הבריאות, אגף בריאות הנפש		סה"כ
	סוג הדיור	אנשים	מוגבלות שכלית התפתחותית	מוגבלות פיזית, חושית והנמכה קוגניטיבית	מוגבלות נפשית
מעון/מוסד [^]	1,509	7,307	822	915 ^{^^}	10,553
הוסטל ודיור מוגן	347	3,550	3,339	5,053	12,289
סה"כ אנשים המתגוררים במסגרות דיור	1,856	10,857	4,161	5,979	22,842

אנשים עם מוגבלות בכל הגילים

[^] אנשים המתגוררים בשלוחות נספרים בנתוני משרד הרווחה כגרים במעון. ההערכה שהתקבלה בחודש פברואר 2020 ממינהל מוגבלויות היא כי בשלוחות מתגוררים כ-1,200 דיירים, רובם המוחלט עם מוגבלות שכלית-התפתחותית.

^{^^} למשרד הבריאות אין מוסדות המיועדים לאנשים עם מוגבלות נפשית, אולם 915 אנשים היו מאושפדים באותה שנה בבתי חולים פסיכיאטריים יותר משנה, ואלה הוחשבו כמי שמתגוררים בדיור מוסדי.

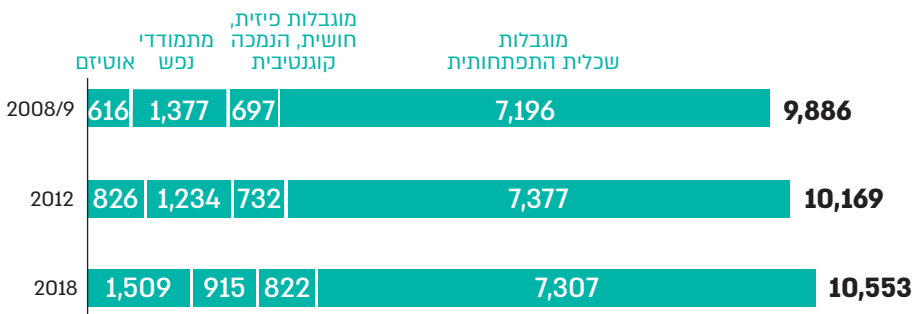
מקרא: מקור הנתונים בעלון

 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה עיבודים של הנתונים המנהליים על סקרים נתונים המבוססים על ספרות מקצועית מסמכי מדיניות

הרוב המוחלט של אנשים עם מוגבלות המתגוררים במוסדות הם אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית.

בשנת 2018 גרו במסגרות דיור בישראל 11,286 אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בכל הגילים, והם היוו 32% מן האנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית שהיו מוכרים במינהל מוגבלויות (34,807). 7,307 מהם (65% מבין הגרים במסגרות דיור) גרו בדיור מוסדי (כולל דיירים בדירות המשמשות שלוחות של המעונות)⁴⁸. שיעור האנשים עם מוגבלות המתגוררים בדיור מוסדי בישראל גבוה משיעורם במדינות מערביות^{35, 54}.

בעשור 2008-2018 לא חל שינוי מהותי במספר האנשים במוסדות^{3, 39, 40, 48, 51}

הנתונים של אנשים עם אוטיזם, מוגבלות שכלית-התפתחותית, מוגבלות פיזית, חושית והנמכה קוגניטיבית כוללים אנשים המתגוררים בשלוחות, שכן נתוני משרד הרווחה אינם מאפשרים לבצע הכרדה בין דיירי מוסדות לדיירי שלוחות.

אנשים עם מוגבלות המבקשים לגור עצמאית בקהילה עלולים להיתקל במגוון חסמים, ובהם קושי כלכלי לעמוד בעלות הדיור, סטיגמה ותגובות שליליות מן הסביבה וחוסר במיומנויות יום-יומיות.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

דיוור נתמך מאפשר לאנשים עם מוגבלות לעבור (מבית הוריהם או ממסגרת דיוור) להתגורר בדירה משלהם בקהילה ולקבל סל שירותים תומכי דיוור התואם לצורכיהם (ליווי, סיוע, תיווך והכוונה).

יותר מ-12,000 אנשים התגוררו בשנת 2018 בדיוור נתמך, 97% מהם אנשים עם מוגבלות נפשית^{3,39,48,51}

נתוני התוכנית 'דיוור נתמך' של מינהל מוגבלויות נכונים לשנת 2020 והתקבלו ממנהלת התוכנית. במשרד הבריאות נהוג להשתמש במינוח מגורים נתמכים לבדודים.

בעשור 2008-2018 מספר מתמודדי נפש המתגוררים בדיוור נתמך עלה פי 5^{39,40}

מספר מתמודדי הנפש המתגוררים בדיוור נתמך

התוכנית "דיוור נתמך" שפיתחה ג'וינט "ישראל מעבר למוגבלות" מסייעת לאנשים עם מוגבלות המעוניינים לגור עצמאית בקהילה באמצעות ליווי, תיווך והכוונה. התוכנית פעלה כתוכנית חלוץ (פיילוט) ב-36 יישובים, והשתתפו בה 338 אנשים⁴. היא ממומנת ע"י מינהל המוגבלויות באופן מלא משנת 2021 והחל משנת 2022 תופעל על ידיו.

⁴ שיחה שנערכה עם מנהלת התוכנית "דיוור נתמך" מטעם ג'וינט "ישראל מעבר למוגבלות" (ח. וולף, תקשורת בין-אישית, דצמבר 2020).

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה | עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה | נתונים המבוססים על סקרים | מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

בעשור האחרון לא חל שינוי מהותי במספר הדיירים במוסדות. לעומת

זאת חל גידול של ממש במספר הדיירים בדיור נתמך, רובם המוחלט אנשים עם מוגבלות נפשית^{3, 10, 39, 40, 48, 51}.

בשנת 2020 היו לאנשים שמרותקים לכיסאות גלגלים כמה תוכניות לסיוע בדיור, ובהן סיוע בשכר דירה, זכאות לדיור ציבורי, דירה הנרכשת לשימוש האדם (דירת נ"ר) והנגשה חיצונית ופנימית של הדירה. גובה הסיוע בשכר דירה לאדם עם מוגבלות המרותק לכיסא גלגלים, אשר נמצא זכאי לדיור ציבורי וממתין לפינוי דירה מתאימה או לרכישת דירת נ"ר, עמד על 2,250-3,500 ₪ לאדם יחיד או 2,500-4,000 ₪ לזוג או למשפחה לחודש³⁷.

אדם עם מוגבלות שאינו מרותק לכיסא גלגלים אינו זכאי לדיור ציבורי, והוא יכול לקבל סיוע בשכר דירה בלבד. גובה הסיוע הניתן מקשה על שכירת דירה בשוק החופשי. למשל, **סכום הסיוע בשכר דירה ליחיד בדירה ביישוב גדול עמד בשנת 2020 על 700-770 ₪ לחודש בלבד**, וביישוב קטן על 490-540 ₪ לחודש³⁸.

בשנת 2020 88% מן האנשים דיווחו כי הם מוכנים לגור בשכנות לאדם עם מוגבלות לעומת 83% בשנת 2016¹².

יותר אנשים מעדיפים לגור בשכנות לאנשים עם מוגבלות פיזית, וכחות מעוניינים לגור בשכנות לאנשים עם מוגבלות נפשית¹⁴.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

 נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
 עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
 נתונים המבוססים על סקרים
 מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

תחבורה

מדינת ישראל מממנת ישירות הוצאות עבור שירותי ניידות לאנשים עם מוגבלות המיועדות לרכב, להסעות ולתחבורה ציבורית, בסך של כ-2.5 מיליארד ₪ מדי שנה. שירותים אלה מיועדים לכל היותר לכ-40% מן האנשים עם מוגבלות.²⁹

מרבית ההוצאה הציבורית הישירה על ניידות משרתת רק חלק קטן מן האנשים עם מוגבלות. כך למשל, 1.6 מיליארד ₪, שהם 66% מן ההוצאה הציבורית הישירה על ניידות לאנשים עם מוגבלות, מוקצים ל-3% בלבד מן האנשים עם מוגבלות, עבור גמלת ניידות ברכב פרטי²⁹.

את מערכי ההסעות הניתנים לאנשים עם מוגבלות מנהלים כמה משרדי ממשלה: הבריאות, הרווחה והחינוך, בעלות כוללת של יותר מ-770 מיליון ₪ בשנה²⁹.

נכון לשנת 2020, מוסעים למסגרת החינוך בהסעות 55,573 תלמידי החינוך המיוחד⁴¹.

שיעור המחזיקים ברישיון נהיגה בגילי 20 ויותר נמוך יותר בקרב אנשים עם מוגבלות לעומת אנשים ללא מוגבלות (61% לעומת 81%, בהתאמה)².

ל-63% מן האנשים עם מוגבלות יש מכונית לעומת 81% מן האנשים ללא מוגבלות².

מקרא: מקור הנתונים בעלון

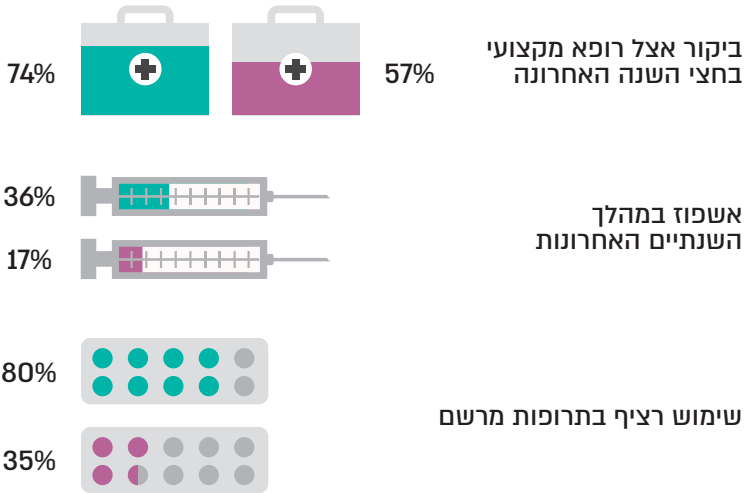
נתונים מנהליים של משרדי ממשלה | עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה על סקרים | נתונים המבוססים על סמכי מדיניות וספרות מקצועית

59% מן האנשים עם מוגבלות פיזית מתניידים ברכב פרטי כדי להגיע לעבודה, לעומת זאת 57% מן האנשים עם מוגבלויות אחרות מתניידים בתחבורה ציבורית לצורך זה⁸. יש לציין כי נכון לשנת 2021 התחבורה הבין-עירונית אינה מוגשת, והדבר פוגע ביכולת של אנשים עם מוגבלות פיזית וחושית להשתמש בתחבורה ציבורית לנסיעות מחוץ לעיר.

38% מן האנשים עם מוגבלות שאינם עובדים חושבים שהתחבורה הציבורית הקיימת מגבילה את יכולתם לעבוד⁸.

בריאות ואורח חיים

אנשים עם מוגבלות צורכים יותר שירותי בריאות מאנשים ללא מוגבלות⁶

בני 20 ויותר עם מוגבלות | ללא מוגבלות

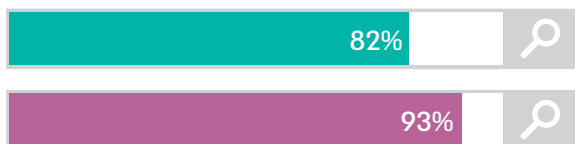
¹⁴ נכון לשנת 2017, מדד מסת הגוף (BMI) של 26% מן האנשים עם מוגבלות בני 20 ויותר העיד על השמנה או השמנת יתר לעומת 14% בקרב אנשים ללא מוגבלות¹⁵.

¹⁴ אנשים עם מוגבלות עושים כחות פעילות גופנית. 38% מן האנשים עם מוגבלות בני 20 ויותר דיווחו בשנת 2017 על כך שעסקו בפעילות גופנית כלשהי בשלושת החודשים האחרונים לעומת 55% בקרב אנשים ללא מוגבלות¹⁵.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

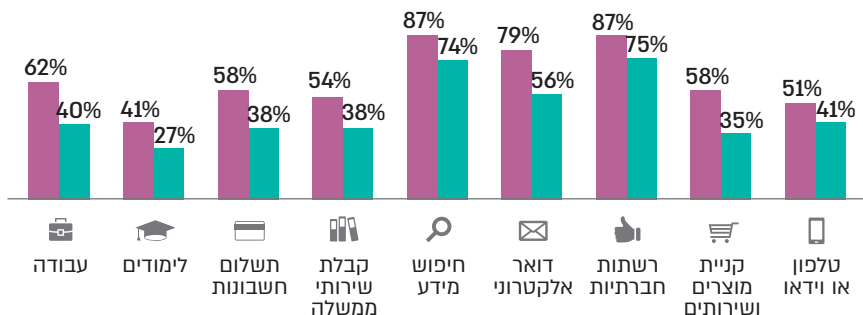
אוריינות דיגיטלית

אנשים עם מוגבלות משתמשים כחות באינטרנט¹⁴

אנשים עם מוגבלות | ללא מוגבלות בגיל העבודה שדיווחו בשנת 2019 כי השתמשו באינטרנט (במחשב או בטלפון נייד) בשלושת החודשים האחרונים

יש פערים בשימוש באינטרנט לצרכים שונים¹⁴

אנשים עם מוגבלות | ללא מוגבלות

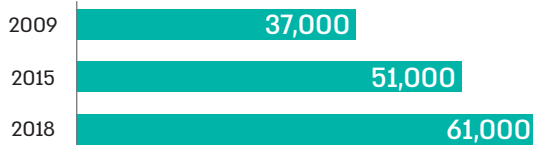
יצוין כי הנתונים המוצגים בסעיף זה נאספו לפני פרוץ משבר הקורונה, אשר העצים את הצורך להשתמש באמצעים דיגיטליים. הנתונים מעידים על כך שהכישורים הדיגיטליים של אנשים עם מוגבלות, עם פרוץ המשבר, היו נמוכים יותר מכישוריהם של אנשים ללא מוגבלות.

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
עבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
נתונים המבוססים על סקרים
מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

כשרות משפטית

מספר האנשים שיש להם אפוטרופוס עולה משנה לשנה^{32, 42, 50}

מספר האנשים עם אפוטרופוס

הגידול נובע מגידול טבעי של האוכלוסייה, הזדקנות האוכלוסייה ועלייה בתוחלת החיים. השיעורים גבוהים לעומת מדינות אחרות

בסוף שנת 2018 45% מהאנשים שמונה להם אפוטרופוס היו בני 70 ויותר, **50% היו בטווח הגילים 70-20**, ו-5% בני כחות מ-20⁴². למעט ילדים, מינוי אפוטרופוס מבוצע עבור אדם עם קשיי תפקוד, קרי אדם עם מוגבלות.

באפריל 2016 התקבל תיקון 18 [לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, תשכ"ב-1962](#). התיקון לחוק מדגיש את הצורך לפעול על פי רצונו של אדם בד בבד עם שאיפה לשמור על עקרון האוטונומיה שלו, ומציע **שתי חלופות לאפוטרופוסות: קבלת החלטות נתמכת וייפוי כוח מתמשך**^{50, 52}.

קבלת החלטות נתמכת היא הסכם בין שני אנשים או יותר המאפשר לאדם עם מוגבלות המתקשה בקבלת החלטות בענייניו או בהבנת מידע, אך מסוגל לקבל החלטות עם עזרה ותמיכה מתאימים, להיעזר באדם אחר (תומך) לצורך קבלת החלטה בעניינים כספיים, אישיים, רפואיים או לצורך הבנת מידע⁵².

מקרא: מקור הנתונים בעלון

נתונים מנהליים של משרדי ממשלה
עיבודים של הנתונים המנהליים של משרדי הממשלה
נתונים המבוססים על סקרים
מסמכי מדיניות וספרות מקצועית

יִיכּוּי כּוּחַ מִתְמַשֵּׁךְ הוּא מִסְמַךְ מִשְׁפָּטִי הַמְהוּוּהַ חִלּוּפָה לֵאפּוֹטְרוֹפּוֹסוֹת וּמֵאִפְשֵׁר לְכָל אָדָם בְּגִיר (בֶּן 18 וְיֹתֵר) הַמְבִּין אֶת מִשְׁמְעוֹתוֹ שֶׁל יִיכּוּי הַכּוּחַ וְתוֹצְאוֹתָיו, לְקַבּוֹעַ כִּיצַד וְעַל יְדֵי מִי יִטּוּפְלוּ עֲנִיִּינוּ בַּעֲתִיד, כֹּאשֶׁר לֹא יוּכַל לְטַפֵּל בָּהֶם בַּעֲצֻמָּו.³¹

מֵאֵז שֶׁהִתְקַבַּל תִּיקוּן 18 לְחֹק הַכְשָׁרוֹת הַמִּשְׁפָּטִית וְהֵאִפּוֹטְרוֹפּוֹסוֹת בִּמְרָס 2016 וְעַד סוֹף שָׁנַת 2020 מוֹנוּ כ-650 תוֹמָכִים בְּקִבְלַת הַחֲלָטוֹת[^].

בְּשָׁנַת 2018 אוֹשְׁרוּ בִּמְרָשָׁם הַהִפְקָדוֹת שֶׁמִּנְהֵל הָאִפּוֹטְרוֹפּוֹס הַכִּלְלִי 5,446 יִיכּוּי כּוּחַ מִתְמַשְׁכִּים.⁴²

[^] שיחה שנערכה עם הממונה הארצית על קבלת החלטות נתמכת, אגף האפוטרופוס הכללי והכונס הרשמי, משרד המשפטים (א. דן, תקשורת בין-אישית, נובמבר 2020).

הזדקנות

 תוחלת החיים של אנשים עם מוגבלות עלתה עקב העלייה בתוחלת החיים של כלל האוכלוסייה וההתקדמות המדעית בתחומים הרפואיים והחברתיים⁴⁷.

 אנשים עם מוגבלות עלולים לחוות השפעות כלליות של **הזדקנות באופן חמור יותר** מאנשים ללא מוגבלות³⁰.

 הנתונים על אודות הזדקנות של אנשים עם מוגבלות לוקים בחסר מכיוון שהם מתייחסים לכלל האנשים עם מוגבלות בגילים מבוגרים, גם למי שהפכו למוגבלים בעקבות הגיל.

 בשנת 2017 שהו בדירור החוץ-ביתי של מנהל מוגבלויות 4,188 אנשים בני 50 ויותר, מהם 64% במעונות פנימייה, 19% בדירור בקהילה ו-17% בהוסטלים. 1,117 מהם היו בני 65 ויותר, רובם (73%) התגוררו במעונות פנימייה (לעומת 16% בהוסטלים ו-11% בדירור בקהילה).

 מרבית האנשים בני 50 ויותר השוהים בדירור חוץ-ביתי במנהל מוגבלויות הם אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (81%). היתר הם אנשים עם מוגבלות פיזית, חושית או הנמכה קוגניטיבית²⁷.

 למוסד לביטוח לאומי אין נתונים על אודות אנשים עם מוגבלות שהזדקנו, שכן לאחר גיל כרישה (62 לנשים ו-67 לגברים) אדם שקיבל קצבת נכות מתחיל לקבל קצבת זקנה, כמו כל זקן אחר. **בשנת 2019 היו בישראל 86,230 מקבלי קצבת נכות מגיל 55 ועד גיל כרישה**¹⁹.

 בשנת 2018, **7,423 מקבלי סל שיקום היו בני 55 ויותר**, והם היוו 27% מכלל מקבלי סל שיקום בשנה זו²⁷.

 ההערכה היא שבשנת 2010 היו בארה"ב 12-15 מיליון מזדקנים עם מוגבלות, והם היוו 3.8%-4.7% מכלל האוכלוסייה⁵⁵.

מקורות

1. אלפסי-הנלי, מ. (2017). מעסיקים של עובדים עם מוגבלות בישראל: עמדות, אתגרים וצרכים. ביטחון סוציאלי, 12, 21-58.
2. ברלב, ל., פור, י. ואורן, י. (2020). אנשים עם מוגבלות בישראל 2020: נתונים סטטיסטיים נבחרים. מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל ונציבות שוויון הזדמנויות לאנשים עם מוגבלות.
3. ברלב, ל., חפץ, מ., גורן, ה., בן-שמחון, מ., גדג', נ. ונמר-פורסטנברג, ר. (2019). אנשים עם מוגבלויות פיזיות, לקות שמיעה, לקות למידה מורכבת. בתוך סקירת השירותים החברתיים: סקירת העשור 2009-2018 (עמ' 401-422). משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
4. ברלב, ל. וקרן-אברהם, י. (2017). ילדים ובני נוער עם מוגבלות נפגעי התעללות והזנחה: אומדן היקף התופעה בישראל. מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל. דמ-751-17.
5. ברלב, ל., קרן-אברהם, י., הבר, י. ואדמון-ריק, ג. (2015). אנשים עם מוגבלות בישראל 2015. נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, משרד המשפטים ומכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל.
6. ברמלי-גריןברג, ש. יערי, ע. ואבני, א. (2020). דעת הציבור על רמת השירות ותפקוד מערכת הבריאות 2018. מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל. דא-2-20.
7. גוטליב, ד., אנדבלד, מ., גיטלסון, נ., הלר, א., פינטו, א., פריאור, ר. ורוזנברג, מ. (2017). עוני, תעסוקה, שכר וקצבאות של מקבלי נכות כללית. המוסד לביטוח לאומי – מנהל המחקר והתכנון.
8. ג'וינט ישראל. (2019). מיכוי של פתרונות, צרכים וחסמים המשפיעים על ניידות אנשים עם מוגבלות בתחבורה. TASC.
9. גור, א. (2018). מדיניות המעבר ממעונות פנימייה לדיור בקהילה של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית: חקר מגמות בעולם ובישראל. שיקום, 29, 70-75.
10. גלייטמן, א., רימון-גריןשכן, ה., ברלב, ל., עידו, נ., גורן, ה. ובן-שמחון, מ. (2019). אנשים עם עיוורון או עם לקות ראייה. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
11. דו"ח מבקר המדינה. (2014). פעולות הממשלה לשילובם של אנשים עם מוגבלות בתעסוקה.
12. דורפמן, ד., אזנה, מ. וחסון, י. (2020). מדד הנגישות העירוני. אקורד.
13. הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2020). נתוני מרשם אנשים עם מוגבלות לרגל היום הבין-לאומי לזכויות אנשים עם מוגבלות.
14. הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2020). סקר חברתי 2019.

15. הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2018). סקר חברתי 2017.
16. הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2020). שנתון סטטיסטי 2019.
17. הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2013). שנתון סטטיסטי 2012.
18. הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2008). שנתון סטטיסטי 2007.
19. המוסד לביטוח לאומי. (2020). סקירה שנתית 2019.
20. המוסד לביטוח לאומי. (2017). סקירה שנתית 2016.
21. המוסד לביטוח לאומי. (2013). סקירה שנתית 2012.
22. המוסד לביטוח לאומי. (2011). סקירה שנתית 2010.
23. המוסד לביטוח לאומי, [טבלאות שכר ממוצע](#), נדלה בתאריך: 2.3.2021.
24. הרשות לשירות לאומי-אזרחי. (2021). נתונים שנמסרו על פי בקשת מכון ברוקדייל. הנתונים נכונים לפברואר 2021.
25. התוכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון. (2020). נתונים שנמסרו על פי בקשת מכון ברוקדייל. הנתונים נכונים לנובמבר 2020.
26. וייסבלאי, א. (2020). הרפורמה בחינוך המיוחד – יישום תיקון מס' 11 לחוק חינוך מיוחד. הכנסת: מרכז המחקר והמידע.
27. טולוב, י. ודורון, י. א. (2020). הזדקנות של אנשים עם מוגבלות – סקירת ספרות. ג'וינט "ישראל מעבר למוגבלות".
28. טל, א., אלמוג, נ. וצינמון, ר. ג. (2017). דבר העורכים: תעסוקת אנשים עם מוגבלות – מבין חזון למציאות. ביטחון סוציאלי, 102, 5-19.
29. יעקב, ג. (2018). נגישות וניידות של אנשים עם מוגבלות בישראל – כיוונים לעתיד. קרן משפחת רודרמן.
30. יקוביץ, א. (2016). להזדקן עם מוגבלות תפקודית. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים: אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה.
31. כל זכות, ["פיו כוח מתמשך למצבים של אי-יכולת לקבל החלטות בעתיד"](#).
32. לוי, ש. (2011). סוגיות במיני אפוטרופוס לבגיר – סקירה משווה. הכנסת, מרכז המחקר והמידע.
33. לשכת דובר צה"ל. (2021). מידע שנמסר מתא חופש המידע בחודש מארס 2021.
34. לשכת דובר צה"ל. (2018). מידע שנמסר מתא חופש המידע בחודש ינואר 2018.
35. מינהל מוגבלויות. (2021). הערכה אודות אנשים עם מש"ה המתגוררים בדיר חוץ-ביתי. התקבלה בעקבות בקשת מכון ברוקדייל בתאריך 01.03.2021.
36. משרד הביטחון. (2021). נתונים שנמסרו על פי בקשת מכון ברוקדייל. הנתונים נכונים לינואר 2021.

37. משרד הבינוי והשיכון. [סיוע מוגדל בשכר דירה לממתינים לדירה בדיר הציבורי](#). נדלה בתאריך: 22.12.2020.
38. משרד הבינוי והשיכון, [סכומי הסיוע בשכר דירה](#). נדלה בתאריך: 22.12.2020.
39. משרד הבריאות. (2020). [בריאות הנפש בישראל – שנתון סטטיסטי 2018](#).
40. משרד הבריאות. (2013). [בריאות הנפש בישראל – שנתון סטטיסטי 2012](#).
41. משרד החינוך. (2020). נתונים שנמסרו על פי בקשת מכון ברוקדייל. הנתונים נכונים ליולי 2020.
42. משרד המשפטים. (2019). [האפוטרופוס הכללי, הכונס הרשמי והרשם לענייני ירושה: סיכום פעילות שנת 2018](#).
43. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. (2020). [מנהל מוגבלויות, תמונת מצב 2020-2017](#). אגף בכיר הערכה, הכרה ותוכניות.
44. משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. (2015). [סקירת השירותים החברתיים 2014](#). אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה.
45. נאון, ד., שטרסברג, נ., בן-שוהם, א., הרן, ד., פריאור, ר. וגאליה, ד. א. (2012). [בעלי מוגבלויות בגיל העבודה בישראל: שכיחות באוכלוסייה, מאפיינים ומצב תעסוקה](#). המוסד לביטוח לאומי ומאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל. דמ-625-12.
46. נאון, ד. וקייב, ל. (2012). [אנשים עם אוטיזם בדיר חוץ-ביתי: הבדלים בין מחוזות ונפות ותחזיות לשנת 2015](#). משרד הרווחה והשירותים החברתיים, האגף למחקר, תכנון והכשרה ומאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל. דמ-607-12.
47. ניסים, ד. (2018). [אנשים מזדקנים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בעידן שירות מכון אדם](#). שיקום, 29, 76-83.
48. נמר-פורסטנברג, ר., ברלב, ל., עידו, נ., גורן, ה. ובן שמחון, מ. (2020). [אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית: בתוך סקירת השירותים החברתיים: סקירת העשור 2009-2018](#) (פרק 6 חלק א, עמ' 1-45). משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
49. רביב-כרמי, ד. ורוט, ד. (2017). [ממצאי סקר "גישות במוסדות להשכלה גבוהה בישראל בקרב סטודנטים עם מוגבלות בישראל"](#). בית אידי שפירא.
50. רזניצקי, ש., ברודסקי, ג., ריבקי, ד., מילשטיין, א., מנהיים, א. ורוזנברג, ח. (2019). [פיילוט לפיקוח על אפוטרופוסים לעניינים אישיים](#). מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. דמ-793-19.
51. רימון-גרנישפן, ה., ברלב, ה., בן-חי, א., גורן, ה. ובן שמחון, מ. (2020). [אנשים עם אוטיזם: בתוך סקירת השירותים החברתיים: סקירת העשור 2009-2018](#) (פרק 6 חלק ד, עמ' 1-35). משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
52. רימון-גרנישפן, ה., יאבו, מ., פורסטנברג-נמר, ר. וריבקי, ד. (2020). [קבלת החלטות נתמכת: היבטים יישומיים, הגנות ופיקוח ותמיכה מיטבית – סקירה בין-לאומית](#). מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. דמ-845-20.

53. Blanck, P., Haveman, M., Levy, J., Quinn, G., Rimmerman, A., & Soffer, M. (2011). *Integrated community living for people with intellectual disabilities (ID) in Israel*. Final report of an international committee of experts. Submitted to the Israeli Ministry of Social Affairs and Social Services.
54. Houseworth, J., Ticha, R. Smith, J. G., & Ajaj, R. (2018). Developments in living arrangements and choice for persons with intellectual and developmental disabilities. *Research and Training Center on Community Living*, 27.(1) <https://ici.umn.edu/products/prb/271/WhatChangedLive/#WhatChangedLive>
55. LaPlante, M. P. (2014). Key goals and indicators for successful aging of adults with early-onset disability. *Disability and Health Journal*, 7, S44-S50.
56. World Health Organization (WHO). (2020 December). [10 facts on disability](#).

ג'וינט ישראל מעבר למגבלות

"ישראל מעבר למגבלות" היא שותפות של ג'וינט ישראל, ממשלת ישראל וקרן משפחת רודרמן, ומטרתה מיצוי אחוד ואפקטיבי של מכלול המשאבים והיכולות הקיימים בשטח וכן פיתוח מענים לשיפור ולקידום חיייהם של אנשים עם מוגבלות. השותפות שמה לה למטרה לקדם השפעה חברתית למקסום חיים עצמאיים לאנשים עם מוגבלות באמצעות הגדלת השוויון בהשתתפות חברתית וכלכלית, על פי תפיסת עולם הרואה את האדם עצמו ולא רק את האילוצים בחייו וצופה קדימה אל תמורות משמעותיות במודעות הציבורית ובתשתית הפיזית והחברתית הסובבת אותו.

מכון ברוקדייל הוא המכון למחקר חברתי יישומי המוביל בישראל. דרך לימוד יסודי, מחקר קפדני וידע מעמיק, אנו מסייעים לטיוב החלטות מרכזיות הנוגעות לרווחת אנשים ותורמים לחיזוקה של החברה בישראל. המכון מזהה וחוקר נושאי מפתח בחברה ושותף להכוונת מדיניות, לעיצוב תוכניות ולטיוב שירותים חברתיים לאדם, למשפחה ולקהילה. זאת למען העצמת החוסן החברתי של מדינת ישראל ולרווחת כלל תושביה.

מחקרי צוות מוגבלויות מתמקדים במאמצים הלאומיים לתכנון שינויים וליישומם היעיל, במטרה לחזק את עצמאותם ואת השתתפותם של אנשים עם מוגבלויות בחברה באמצעות שיפור מערכות השירותים הקיימות ופיתוח שירותים חדשים.